

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Αξιολόγηση της επιβάρυνσης της ψυχικής υγείας από την πανδημία του COVID-19

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ (ΕΥ)

Ιωάννης Διακογιάννης
Καθηγητής Ψυχιατρικής, Διευθυντής
Α΄ Ψυχιατρικής Κλινικής, Τμήμα Ιατρικής

ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΡΘΡΟΥ

09

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

Βασιλική Χολέβα
Κλινική Ψυχολόγος, PhD

Ελένη Παρλαπάνη
Επίκουρη Καθηγήτρια
Ψυχιατρικής ΑΠΘ

Α΄ Ψυχιατρική Κλινική ΑΠΘ,
Γ. Ν. Παπαγεωργίου Θεσσαλονίκης

ΓΝΩΣΤΙΚΗ / ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ

Ιατρική και Επιστήμες Υγείας

ΜΕΛΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Μαρία Αθανασιάδου
Ειδικευόμενη
Ψυχιατρικής

Μαγδαληνή Ασαρίδου
Ψυχολόγος

Χριστίνα Βαρβάρα
Ψυχολόγος-
Νοσηλεύτρια

Παντελεήμων Βοϊτσίδης
Ειδικευόμενος
Ψυχιατρικής, MSc

Αικατερίνη Γαζκουλίδου
Κλινική
Νευροψυχολόγος, PhD

Αθανάσιος Γκοντοσίδης
Ειδικευόμενος
Ψυχιατρικής

Ιωάννης Γλιάτας
Ψυχίατρος

Αδριανός Γολέμης
Ειδικευόμενος
Ψυχιατρικής

Αικατερίνη Δημητριάδου
Ψυχολόγος

Παναγιώτα Καραμούζη
Κλινική Ψυχολόγος,
MSc

Χριστίνα
Καφετζοπούλου
Ψυχολόγος

Μαρία Διαλεχτή
Κερασίδου
Ψυχολόγος

Στυλιανή Κωσικίδου
Ψυχολόγος

Βασιλική Μπαϊραχτάρη
Ψυχολόγος

Απόστολος Μπλέκας
Ειδικευόμενος
Ψυχιατρικής

Ελένη Μπόντη
Επίκουρη Καθηγήτρια
Ιατρικής ΑΠΘ

Ζωή Νασίκα
Ψυχίατρος, Διευθύντρια

Βασιλική Αλίκη
Νικοπούλου
Ψυχολόγος, MSc

Παναγιώτης
Παναγιωτίδης
Ψυχίατρος, Στρατιωτικός
Ιατρός, PhD

Γεώργιος Παπαγεωργίου
Ψυχίατρος

Καλλιόπη
Παπαδοπούλου
Ψυχολόγος

Μαρία Παμπουχίδου
Ψυχολόγος

Κλεονίκη Παπιγκιώτη
Ψυχολόγος

Κωνσταντίνα Πελίτογλου
Ψυχολόγος

Γεωργία Νεκταρία
Πορφύρη
Ειδικευόμενη
Ψυχιατρικής

Σοφία Πατσιαλά
Ψυχολόγος

Κωνσταντίνος Ράντης
Ψυχίατρος, Στρατιωτικός
Ιατρός, MSc

Σοφία Σακκά
Ψυχολόγος

Κωνσταντίνος Σέρεσλης
Ψυχίατρος

Μαρίνα Σκούπρα
Ψυχολόγος

Θάλεια Σπυριδοπούλου
Νοσηλεύτρια

Θεανώ Στεφάνου
Ειδικευόμενη
Ψυχιατρικής

Μάρκος Συγγελάκης
Ψυχίατρος, Διευθυντής

Παρασκευή
Τατσιοπούλου,
Παιδοψυχίατρος

Πρόδρομος Τσαλικίδης,
Γενικός Ιατρός

Βιργινία Τσιπροπούλου
Μέλος ΕΔΙΠ ΑΠΘ

Αλίκη Φωτεινή
Χατζηγεωργίου
Ψυχολόγος

ΑΥΤΗ

RC 19

Research

Covid-19

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η τρέχουσα πανδημία είναι μία πρωτόγνωρη εμπειρία για τους Έλληνες πολίτες του 2020. Ως εκ τούτου, η μελέτη των επιπτώσεών της στην ψυχική σφαίρα είναι επιβεβλημένη, ώστε να αναγνωριστούν εγκαίρως οι υποπληθυσμοί με αυξημένη ευαλωτότητα στην εκδήλωση ψυχικών συμπτωμάτων/νοσημάτων. Η Α΄ Ψυχιατρική Κλινική ΑΠΘ ανταποκρίθηκε άμεσα στις ερευνητικές ανάγκες που ανακίνησε η εμφάνιση της παγκόσμιας ιατρικής κρίσης. Στην ερευνητική προσπάθεια ένωσαν τις δυνάμεις τους όλα τα μέλη της κλινικής, συμπεριλαμβανομένων των ειδικευομένων, των ψυχολόγων, των νοσηλευτών, των ειδικών ψυχιάτρων και των μελών ΔΕΠ. Τμήμα των ερευνών έχει ήδη δημοσιευτεί σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά. Η δημοσίευση του συνόλου των αποτελεσμάτων βρίσκεται επί της παρούσης σε εξέλιξη. Μελλοντικές έρευνες θα ήταν σκόπιμο να διερευνήσουν εάν οι ψυχικές επιπτώσεις που αποτυπώθηκαν στις έως σήμερα υπάρχουσες μελέτες έχουν παροδικό ή μόνιμο χαρακτήρα.

ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Από ιδίους πόρους

AUTH

RC19

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ/ KEYWORDS

COVID-19
Πανδημία
Ψυχική υγεία
Ελλάδα

Εισαγωγή

Στις 11 Φεβρουαρίου του 2020, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας έδωσε το όνομα COVID-19 στη νόσο που προκαλείται από τον ιό SARS-CoV-2, τον ιό που ευθύνεται για τη νέα πανδημία που αναγνωρίστηκε τον Ιανουάριο του 2020 και ανέτρεψε την καθημερινότητα των πολιτών της Ελλάδος αλλά και του υπόλοιπου κόσμου με έναν πρωτόγνωρο τρόπο. Η επιβεβλημένη καραντίνα, η παύση της εργασιακής δραστηριότητας και οι οικονομικές συνέπειες αυτής, καθώς και ο φόβος της νόσησης ή μετάδοσης του ιού αποτελούν ένα τρίπτυχο, το οποίο κλυδωνίζει τα θεμέλια της ψυχικής ισορροπίας του ατόμου. Σε παρόμοιες καταστάσεις, έρευνες ανέδειξαν ότι τα συμπτώματα άγχους αυξάνονται δραματικά σε περιόδους πανδημίας και αυτό ως έναν βαθμό είναι αναμενόμενο (Nickell et al., 2004, Lancee et al., 2008, McCauley et al., 2013). Πρόκειται για φυσιολογική αντίδραση σε ένα ακραίο γεγονός. Σε ανασκόπηση που δημοσιεύθηκε πρόσφατα (Brooks et al., 2020), εκτιμήθηκε ότι οι επιπτώσεις της καραντίνας στην ψυχική υγεία κυμαίνονται από αυξημένο άγχος έως και διαταραχή μετατραυματικού στρες (ΔΜΣ). Οι περισσότερες έρευνες που συμπεριελήφθησαν στην ανασκόπηση ανέφεραν ότι παράγοντες κινδύνου για επιβαρυνόμενη ψυχική υγεία είναι η μεγαλύτερη διάρκεια της καραντίνας, ο φόβος μόλυνσης, το αίσθημα ματαιώσης, η πλήξη, η ανεπάρκεια των αγαθών και το στίγμα. Σε έρευνα που ήδη έχει πραγματοποιηθεί για τον COVID-19, έχουν βρεθεί υψηλά ποσοστά ΔΜΣ σε επαγγελματίες υγείας, με τους νοσηλευτές να αναφέρουν εντονότερη συμπτωματολογία από τους ιατρούς και τις γυναίκες επαγγελματίες υγείας εντονότερη από τους άντρες (Huang et al., 2020, Que et al., 2020).

Η αβεβαιότητα για το τι μέλλει γενέσθαι μετά τη συνειδητοποίηση της ταχύτητας εξάπλωσης του ιού και της επιβεβλημένης καραντίνας απαιτεί τη διαχείριση αρκετών προκλήσεων: ανησυχία για την προσωπική υγεία και την υγεία των οικείων, εργασιακή δυσπραγία και οικονομική επιβάρυνση. Ως εκ τούτου, πολλοί άνθρωποι έρχονται αντιμέτωποι με τη δυσκολία στην έλευση ή διατήρηση του ύπνου, με τη δυσκολία συγκέντρωσης, την αυξημένη χρήση ουσιών, όπως το αλκοόλ ή η νικοτίνη, και την αλλαγή στις διατροφικές συνήθειες.

Οι πολίτες που έχουν εκτεθεί στον ιό βρίσκονται αντιμέτωποι όχι μόνο με την αγωνία για την πορεία της νόσου και την παράλληλη σωματική ταλαιπωρία αλλά και με συναισθήματα ενοχής (ιδίως, αν έχουν μεταδώσει τον ιό σε κάποιον άλλον) ή ακόμη και ντροπής, καθώς οι υπόλοιποι άνθρωποι τους αντιμετωπίζουν με διαφορετικό τρόπο (τους αποφεύγουν, ίσως τους κατηγορούν κ.λπ.) (McCaughey et al., 2013).

Όσον αφορά τον κλινικό ψυχιατρικό πληθυσμό, η κατάσταση για τους χρονίως πάσχοντες είναι, επίσης, επιβαρυνμένη, με πιθανώς περισσότερες υποτροπές και επιδεινούμενη ποιότητα ζωής. Οι ψυχικά ασθενείς, λόγω της υπάρχουσας έκπτωσης στη λειτουργικότητα, αποτελούν ομάδα υψηλού κινδύνου, καθώς εξαιτίας του περιορισμού της λειτουργίας των εξωτερικών ιατρείων των δημόσιων μονάδων υγείας και της υπολειτουργίας των ψυχιατρικών δομών βρίσκονται σε κίνδυνο να διακόψουν τη φαρμακευτική αγωγή, αδυνατούν να συμμορφωθούν με τα μέτρα ή εμφανίζουν υψηλό κίνδυνο να υποτροπιάσουν, λόγω της έντασης που τους προκαλεί η νέα κατάσταση και η αλλαγή της ρουτίνας.

Όταν όλοι οι άλλοι πολίτες προσπαθούν να αποφύγουν πάση θυσία την επαφή με τους νοσούντες από COVID-19, οι επαγγελματίες υγείας είναι αναγκασμένοι να φροντίζουν καθημερινά τέτοιους ασθενείς, ερχόμενοι αντιμέτωποι με τον κίνδυνο να νοσήσουν και οι ίδιοι. Η φροντίδα σοβαρά πασχόντων ασθενών απαιτεί τεράστια αποθέματα ενέργειας, τα οποία σε εποχές κρίσεων, όπως είναι η πανδημία, είναι εύκολο να εξαντληθούν (McAlonan et al., 2007, Huggard & Unit, 2013).

Συμπερασματικά, η νέα πανδημία συνδέεται με αυξημένο κίνδυνο επιβάρυνσης της ψυχικής υγείας του συνόλου του πληθυσμού, πολύ περισσότερο, όμως, με την επιβάρυνση υποπληθυσμών όπως οι επαγγελματίες υγείας, οι ηλικιωμένοι και οι ψυχικά πάσχοντες.

Μέθοδος

Η Α΄ Ψυχιατρική Κλινική ΑΠΘ δημιούργησε ένα πρωτόκολλο υποστήριξης των εργαζομένων του Γ. Ν. Παπαγεωργίου, σύμφωνα με το οποίο μπορούν να απευθυνθούν στους ειδικούς ψυχικής υγείας του νοσοκομείου για οποιοδήποτε πρόβλημα αντιμετωπίζουν κατά τη διάρκεια της πανδημίας, είτε διά ζώσης, είτε διαδικτυακά στην πλατφόρμα που δημιουργήθηκε για αυτόν ακριβώς τον λόγο, είτε διά τηλεφώνου, ώστε να έχουν άμεση κάλυψη των αναγκών τους κατά προτεραιότητα.

Επιπλέον, η Α΄ Ψυχιατρική Κλινική ΑΠΘ πραγματοποίησε κατά τη διάρκεια της πρώτης καραντίνας (Απρίλιος-Μάιος 2020) μία πανελλαδική έρευνα για τις επιπτώσεις του COVID-19 στην ψυχική υγεία των Ελλήνων. Ο στόχος ήταν η έγκαιρη ανίχνευση των ατόμων που παρουσιάζουν μεγαλύτερη ευαλωτότητα για εκδήλωση ψυχικών διαταραχών οι οποίες συνδέονται με την πανδημία του COVID-19, έτσι ώστε άμεσα να σχεδιαστεί η παροχή βοήθειας στα άτομα αυτά.

Αναλυτικότερα, πραγματοποιήθηκαν τέσσερις διαδικτυακές έρευνες. Η πρώτη έρευνα αποσκοπούσε στην αποτίμηση των επιπτώσεων της καραντίνας στον γενικό πληθυσμό. Η δεύτερη έρευνα διενεργήθηκε με στόχο τη μελέτη των επιπτώσεων της διακοπής της σχολικής χρονιάς, των διαδικτυακών μαθημάτων και

της καραντίνας σε μαθητές Γ΄ Λυκείου. Η τρίτη μελέτη σχεδιάστηκε, για να διερευνηθεί τις αλλαγές στις συνήθειες της χρήσης αλκοόλ, καπνού, λοιπών εξαρτησιογόνων ουσιών, καθώς και της ενασχόλησης με τυχερά παιχνίδια. Τέλος, μετά τη λήξη της καραντίνας διεξήχθη μία έρευνα, για να μελετηθεί η επιστροφή των πολιτών στους χώρους εργασίας τους μετά την άρση της καραντίνας, η διστακτικότητα ως προς το επικείμενο εμβόλιο για την αντιμετώπιση του COVID-19 αλλά και οι θετικές και αρνητικές συνέπειες της καραντίνας. Συνολικά, 6.000 άτομα περίπου συμμετείχαν στις διαδικτυακές έρευνες, οι οποίες ξεκίνησαν διαδοχικά στις αρχές Απριλίου και ολοκληρώθηκαν στο τέλος Μαΐου του 2020.

Επί της παρούσης, μετά την έναρξη της δεύτερης περιόδου καραντίνας τον Νοέμβριο του 2020, βρίσκονται σε εξέλιξη ερευνητικά πρωτόκολλα που επικεντρώνονται στις επιπτώσεις της πανδημίας σε ψυχικά πάσχοντες.

Αποτελέσματα

Σύμφωνα με τα πρώτα αποτελέσματα των ερευνών, η πανδημία από τον COVID-19 προκάλεσε μέτρια συμπτώματα φόβου, αϋπνίας, άγχους και κατάθλιψης στον γενικό πληθυσμό. Επίσης, επέφερε σημαντικές αλλαγές στις καθημερινές συνήθειες, όπως μείωση της κατανάλωσης αλκοόλ και αύξηση της κατανάλωσης φαγητού, καπνίσματος αλλά και χρόνου βάρδιας.

Αναφορικά με τους υποπληθυσμούς υψηλού κινδύνου, οι επαγγελματίες υγείας φαίνεται ότι ανταποκρίθηκαν στην κρίση, χωρίς να επιβαρύνεται σημαντικά η ψυχική τους υγεία. Αντιθέτως, οι ηλικιωμένοι ως πιο ευάλωτος πληθυσμός ανέφεραν αυξημένα συμπτώματα άγχους και κατάθλιψης, και, μάλιστα, όσοι εμφάνισαν αυξημένη δυσανεξία στην αβεβαιότητα βίωσαν περισσότερη μοναξιά.

Οι έφηβοι που επρόκειτο να δώσουν πανελλήνιες εξετάσεις ανέφεραν ότι τους αγχώνει σημαντικά το ότι δε γνωρίζουν την ακριβή ημερομηνία τέλεσης των Πανελληνίων και ότι πιέζονται περισσότερο από τους καθηγητές τους σε σχέση με την οικογένειά τους. Περισσότερο επηρεάστηκαν οι έφηβοι με χαμηλή αυτοεκτίμηση.

Όσον αφορά τις επιπτώσεις της καραντίνας, οι συμμετέχοντες που πέρασαν το διάστημα αυτό με άτομα με τα οποία είχαν προβληματικές σχέσεις παρουσίασαν έντονα συμπτώματα άγχους, κατάθλιψης και περιτραυματικής δυσφορίας.

Τέλος, φάνηκε ότι οι γυναίκες, τα άτομα νεαρότερων ηλικιών, τα άτομα με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και οι κάτοικοι της επαρχίας εξέφρασαν περισσότερη διστακτικότητα απέναντι στο εμβόλιο για τον COVID-19.

Τμήμα των ερευνών έχει ήδη δημοσιευτεί σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά (Πίνακας 1). Η δημοσίευση τμήματος των αποτελεσμάτων βρίσκεται επί της παρούσης σε εξέλιξη (Πίνακας 2). Τέλος, συνεχίζεται η συγγραφή άρθρων με θέμα τις κλίμακες για την αξιολόγηση των ψυχολογικών επιπτώσεων του COVID-19, τη στάθμιση εργαλείων στην ελληνική γλώσσα, τη διστακτικότητα, και τις επιπτώσεις της πανδημίας στους ψυχιατρικούς ασθενείς.

Πίνακας 1.

Ολοκληρωμένες Δημοσιεύσεις της Α΄ Ψυχιατρικής Κλινικής ΑΠΘ, 2020.

1. Voitsidis, P., Gliatas, I., Bairachtari, V., Papadopoulou, K., Papageorgiou, G., Parlapani, E., Syngelakis, M., Holeva, V., & Diakogiannis, I. (2020). Insomnia during the COVID-19 pandemic in a Greek population. *Psychiatry Research*, 289, Article 113076. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113076>

2. Tsipropoulou, V., Nikopoulou, V. A., Holeva, V., Nasika, Z., Diakogiannis, I., Sakka, S., Kostikidou, S., Varvara, C., Spyridopoulou, E., & Parlapani, E. (2020). Psychometric Properties of the Greek Version of FCV-19S. *International Journal of Mental Health and Addiction*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00319-8>

3. Blekas, A., Voitsidis, P., Athanasiadou, M., Parlapani, E., Chatzigeorgiou, A. F., Skoupra, M., Syngelakis, M., Holeva, V., & Diakogiannis, I. (2020). COVID-19: PTSD symptoms in Greek health care professionals. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 12(7), 812-819. <http://dx.doi.org/10.1037/tra0000914>

4. Sakka, S., Nikopoulou, V., Bonti, E., Tatsiopoulou, P., Karamouzi, P., Giazkoulidou, A., Tsipropoulou, V., Parlapani, E., Holeva, V., & Diakogiannis, I. (2020). Assessing test anxiety and resilience among Greek adolescents during COVID-19 pandemic. *Journal of Mind and Medical Sciences*, 17(2), 173-178. <https://doi.org/10.22543/7674.72.P173178>

5. Parlapani, E., Holeva, V., Voitsidis, P., Blekas, A., Gliatas, I., Porfyri, G. N., Golemis, A., Papadopoulou, K., Dimitriadou, A., Chatzigeorgiou, A. F., Bairachtari, V., Patsiala, S., Skoupra, M., Papigkioti, K., Kafetzopoulou, C., & Diakogiannis, I. (2020). Psychological and behavioral responses to the COVID-19 pandemic in Greece. *Frontiers in Psychiatry*, 11, Article 821. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2020.00821>

6. Parlapani, E., Holeva, V., Nikopoulou, V. A., Sereslis, K., Athanasiadou, M., Godosidis, A., Stephanou, T., & Diakogiannis, I. (2020). Intolerance of uncertainty and loneliness in older adults during the COVID-19 Pandemic. *Frontiers in Psychiatry*, 11, Article 842. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2020.00842>

7. Panagiotidis, P., Rantis, K., Holeva, V., Parlapani, E., & Diakogiannis, I. (2020). Changes in alcohol use habits in the general population, during the COVID-19 lockdown in Greece. *Alcohol and Alcoholism*, 55(6), 702-704. <https://doi.org/10.1093/alcalc/agaa092>

8. Nikopoulou, V. A., Holeva, V., Parlapani, E., Karamouzi, P., Voitsidis, P., Porfyri, G. N., Blekas, A., Papigkioti, K., Patsiala, S., & Diakogiannis, I. (2020). Mental health screening for COVID-19: A proposed cutoff score for the Greek version of the Fear of COVID-19

Scale (FCV-19S). *International Journal of Mental Health and Addiction*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00414-w>

9. Voitsidis, P., Nikopoulou, V. A., Holeva, V., Parlapani, E., Sereslis, K., Tsipropoulou, V., Karamouzi, P., Giazkoulidou, A., Tsopaneli, N., & Diakogiannis, I. (2020). The mediating role of fear of COVID-19 in the relationship between intolerance of uncertainty and depression. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1111/papt.12315>

Πίνακας 2.

Υποβληθείσες Δημοσιεύσεις της Α΄ Ψυχιατρικής Κλινικής ΑΠΘ, 2020.

1. Karamouzi, P., Parlapani, E., Nikopoulou, V. A., Giazkoulidou, A., Tsipropoulou, V., Pampouchidou, M., Asaridou, M., Holeva, V., & Diakogiannis, I. The psychological impact of COVID-19 lockdown on couples' relationship in Greece. *Couple and Family Psychology: Research and Practice*. Submitted October 30, 2020.

2. Randis, D., Panagiotidis, P., Parlapani, E., Tsapakis, E. M., Holeva, V., & Diakogiannis, I. Changes in alcohol, tobacco, cannabis use and gambling habits in the general population, during the COVID-19 lockdown in Greece. *International Journal of Mental Health and Addiction*. Submitted August 6, 2020.

3. Nikopoulou, V. A., Holeva, V., Parlapani, E., Karamouzi, P., Giazkoulidou, A., Tsipropoulou, V., Pelitoglou, K., Kerasidou, M. D., & Diakogiannis, I. Validation of the Greek Peritraumatic Distress Inventory in the course of the COVID-19 pandemic. Currently, under final review for publication in the *Hellenic Journal of Psychology*.

4. Holeva, V., Parlapani, E., Nikopoulou, V. A., Nouskas, I., & Diakogiannis, I. COVID-19 Vaccine Hesitancy in Greece. *Psychology Health and Medicine*. Submitted October 14, 2020.

5. Gliatas, I., Nikopoulou, V. A., Blekas, A., Parlapani, E., Karamouzi, P., Tsipropoulou, V., Godosidis, A., Holeva, V., & Diakogiannis, I. Intolerance to uncertainty, stress and resilience. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*. Submitted November 18, 2020.

6. Golemis, A., Voitsidis, P., Parlapani, E., Nikopoulou, V. A., Tsipropoulou, V., Karamouzi, P., Giazkoulidou, A., Dimitriadou, A., Kafetzopoulou, C., Holeva, V., & Diakogiannis, I. Young adults' coping strategies against loneliness during the COVID-19-related quarantine in Greece. *Health Promotion International*. Submitted December 1, 2020.

Συζήτηση-Συμπεράσματα

Η τελευταία σοβαρή πανδημία που προκάλεσε τον θάνατο περίπου του 1/3 του πληθυσμού σε κάποιες περιοχές της Ελλάδας χρονολογείται πριν από έναν αιώνα. Πρόκειται για την Ισπανική γρίπη το 1918. Οι πανδημίες που μεσολάβησαν δεν έπληξαν την Ελλάδα σε σημείο που να καταστεί απαραίτητη η λήψη αυστηρών μέτρων προστασίας, όπως ο περιορισμός μετακινήσεων και η χρήση προσωπικών μέτρων ασφαλείας. Η τρέχουσα πανδημία είναι, λοιπόν, μια πρωτόγνωρη εμπειρία για τους Έλληνες πολίτες του 2020. Οι πανδημίες προκαλούσαν ανέκαθεν τον φόβο, συναίσθημα άρρηκτα συνδεδεμένο με συλλογικές μνήμες προηγούμενων λοιμών. Ως εκ τούτου, η μελέτη των επιπτώσεων της τρέχουσας πανδημίας στην ψυχική σφαίρα είναι επιβεβλημένη, ώστε να αναγνωριστούν εγκαίρως οι υποπληθυσμοί με αυξημένη ευαλωτότητα για εκδήλωση ψυχικών συμπτωμάτων/νοσημάτων.

Η Α΄ Ψυχιατρική Κλινική ΑΠΘ ανταποκρίθηκε άμεσα στις ερευνητικές ανάγκες που ανακίνησε η εμφάνιση της παγκόσμιας ιατρικής κρίσης. Στην ερευνητική προσπάθεια ένωσαν τις δυνάμεις τους όλα τα μέλη της κλινικής, συμπεριλαμβανομένων των ειδικευομένων, των ψυχολόγων, των νοσηλευτών, των ειδικών ψυχιάτρων και των μελών ΔΕΠ. Η αποτελεσματική συνεργασία οδήγησε στην έγκαιρη συλλογή δεδομένων κατά την οξεία φάση της πανδημίας και συνέβαλε στην ταχεία δημοσίευση αποτελεσμάτων από τον ελληνικό πληθυσμό, καθιστώντας εφικτή τη σύγκριση μεταξύ πληθυσμών διαφορετικού πολιτισμικού υποβάθρου. Επιπλέον, σημαντική είναι η σύγκριση μελετών από χώρες που επλήγησαν σε διαφορετικό βαθμό από την πανδημία, π.χ. σύγκριση με χώρες, όπως η Ιταλία ή η Ισπανία. Τέλος, η έγκαιρη αναγνώριση των υποπληθυσμών υψηλού κινδύνου επιτρέπει την κατάλληλη εφαρμογή παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση ή ακόμη και την πρόληψη εκδήλωσης ψυχικού φόρτου.

Συμπερασματικά, οι επιπτώσεις μιας πανδημίας έχουν διαφορετικές αποχρώσεις στον γενικό πληθυσμό από τον πάσχοντα πληθυσμό, τον ψυχιατρικό πληθυσμό, αλλά και τους επαγγελματίες υγείας που εργάζονται στην πρώτη γραμμή για την αντιμετώπισή της. Καθώς η πανδημία βρίσκεται σε εξέλιξη, οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην ψυχική υγεία παραμένουν αδιευκρίνιστες. Ως εκ τούτου, μελλοντικές έρευνες θα ήταν σκόπιμο να διερευνήσουν εάν οι ψυχικές επιπτώσεις που αποτυπώθηκαν στις έως σήμερα υπάρχουσες μελέτες έχουν παροδικό ή μόνιμο χαρακτήρα.

Βιβλιογραφία

1. Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., & Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence. *The Lancet*.
2. Huggard, P., & Unit, G. (2013). A systematic review of the measurement of compassion fatigue, vicarious trauma, and secondary traumatic stress in physicians. *Australasian Journal of Disaster and Trauma Studies*, 1, 2013-1.
3. Huang, C., Wang, Y., Li, X., Ren, L., Zhao, J., Hu, Y., ... & Cheng, Z. (2020). Clinical features of patients infected with 2019 novel coronavirus in Wuhan, China. *The Lancet*, 395(10223), 497-506.
4. Lancee, W. J., Maunder, R. G., & Goldbloom, D. S. (2008). Prevalence of psychiatric disorders among Toronto hospital workers one to two years after the SARS outbreak. *Psychiatric services*, 59(1), 91-95.
5. McAlonan, G. M., Lee, A. M., Cheung, V., Cheung, C., Tsang, K. W., Sham, P. C., ... & Wong, J. G. (2007). Immediate and sustained psychological impact of an emerging infectious disease outbreak on health care workers. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 52(4), 241-247.
6. McCauley, M., Minsky, S., & Viswanath, K. (2013). The H1N1 pandemic: media frames, stigmatization and coping. *BMC Public Health*, 13(1), 1116.
7. Nickell, L. A., Crighton, E. J., Tracy, C. S., Al-Enazy, H., Bolaji, Y., Hanjrah, S., ... & Upshur, R. E. (2004). Psychosocial effects of SARS on hospital staff: survey of a large tertiary care institution. *Cmaj*, 170(5), 793-798.
8. Que, J., Le Shi, J. D., Liu, J., Zhang, L., Wu, S., Gong, Y., ... & Ran, M. (2020). Psychological impact of the COVID-19 pandemic on healthcare workers: a cross-sectional study in China. *General psychiatry*, 33(3).